

Terpstra

daarover gelezen. Het is mij niet bekend of de waarschuwing ook doorgevoerd wordt via de moederbedrijven naar de Nederlandse bedrijven. Daarover is mij niets gemeld, maar over het algemeen gebeurt dat wel als dat het geval zou zijn.

Op de vraag of er gevaren zijn voor de volksgezondheid wil ik graag wat langer ingaan. Vanzelfsprekend is het afhankelijk van het soort slangegif...

De **voorzitter**: U heeft te zamen met uw collega maximaal vijf minuten!

Staatssecretaris **Terpstra**: Voorzitter! Dan kan ik heel kort door de bocht zeggen, dat in het algemeen het gevaar voor de volksgezondheid van slangegif ervan afhangt of het via de huid direct in het bloed komt dan wel dat het oraal binnenkomt via het maagdarmlkanaal. Slangegif is een combinatie van enzymen en eiwitten. Eiwitten worden afgebroken in het zurenklimaat van de maag en daarom is het in het algemeen niet waarschijnlijk dat zich ernstige klinische problemen zullen voordoen.

De heer Verkerk heeft gevraagd of de inspectie gezondheidsbescherming op de hoogte is gesteld. De Keuringsdienst van waren is overgegaan naar de inspectie voor de gezondheidsbescherming. Deze inspectie is inderdaad ingelicht. Het nemen van voorzorgsmaatregelen is vanzelfsprekend primair de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven, maar de inspectie voor de gezondheidsbescherming zal het bedrijfsleven wel nader informeren.

Voorzitter! Nu de dreigementen niet op Nederland zijn gericht ± voor zover wij weten ± acht ik geen redenen aanwezig om het publiek te waarschuwen. Overigens is dit inmiddels al via dit vragenuurtje voor een deel gebeurd.

Minister **Sorgdrager**: Voorzitter! We hebben bij de in Nederland werkzame politie-organisaties die contact hebben met het Duitse Bundeskriminalamt navraag gedaan en daaruit blijkt dat geen enkel signaal is binnengekomen. Dat betekent dat het Bundeskriminalamt kennelijk geen aanleiding had om de Nederlandse organisaties in te lichten. Wel is er intensief contact;

zodra er een signaal is dat in de richting van Nederland wijst, zullen wij daarover horen opdat wij maatregelen kunnen nemen.

De heer **Verkerk** (AOV): Voorzitter! Tot mijn spijt waren de antwoorden niet helemaal te horen. Wellicht is er te veel geluid van anderen als de staatssecretaris of de minister aan het woord is. Om die reden wil ik de staatssecretaris nogmaals vragen of zij wel geïnformeerd heeft en of zij de inspectie heeft ingelicht. Wacht zij de informatie van de inspectie af?

Aan de minister van Justitie wil ik vragen of er een goede afspraak is gemaakt met de Duitse justitie opdat zij onmiddellijk wordt geïnformeerd? Deze zaak loopt al vanaf januari. Er is een ultimatum gesteld, maar de Duitse justitie wil niet zeggen wanneer dat ultimatum afloopt. Men weigert te berispen ± althans volgens de berichten in de krant ± te zeggen om welke bedrijven het gaat, maar het zijn er wel 60. Dat zijn er toch wel heel veel. Ik heb de relatie tussen de Duitse levensmiddelenconcerns en de Nederlandse geschetst.

Staatssecretaris **Terpstra**: Voorzitter! Ik hoop dat de heer Verkerk en anderen wel goed hebben gehoord dat toediening van slangegif via het voedsel naar alle waarschijnlijkheid niet leidt tot ernstige klinische problemen. Immers, het slangegif wordt oraal opgenomen en wordt naar alle waarschijnlijkheid afgebroken in het maagdarmlkanaal door de zuurgraad van de maag.

De heer Verkerk vroeg of de inspectie gezondheidsbescherming wel of niet is ingelicht. Die is vanzelfsprekend ingelicht. Het nemen van voorzorgsmaatregelen is primair een zaak van het bedrijfsleven zelf. Maar de IGB zal het bedrijfsleven wel nader informeren. Nu de dreigementen niet op Nederland zijn gericht, acht ik geen redenen aanwezig om hier een grote voorlichting aan het publiek te geven. Op het moment dat er signalen komen via de contacten van de minister van Justitie wordt het natuurlijk een andere zaak.

Minister **Sorgdrager**: Mijn antwoord

kan heel kort zijn, voorzitter. De heer Verkerk vroeg of er afspraken zijn gemaakt met de Duitse justitie. Ik kan op die vraag antwoorden dat er regelmatig contact is.

Vragen van het lid Van der Vlies aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, over **haar uitlatingen over palliatieve zorgverlening**.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Mijnheer de voorzitter! Eind vorig jaar heeft de minister een beleidsbrief over palliatieve zorg toegezegd voor "na het kerstecce, dus volgend jaar". Intussen hebben wij al weer het voorjaarsreces gehad. Maar de beleidsbrief laat nog op zich wachten. In Trouw van vandaag staat dat de brief binnenkort komt. In Trouw licht de minister een tipje van de sluier op over de inhoud ervan. Zij zegt dat zij, hoewel onder de indruk van wat zij aan goeds gezien heeft, geen geld beschikbaar wil stellen voor een aantal initiatieven dat zich richt op de palliatieve zorg. Zij beroept zich op het feit dat verpleeg- en verzorgingshuizen dit soort hulpverlening net zo goed kunnen verrichten. Dat klopt, maar het punt is nu juist dat dit in de praktijk niet, althans nog niet voldoende, gebeurt. Er komt nog dit bij. In het buitenland wordt tegen Nederland aangekeken als zijnde niet alleen een narco-staat, maar ook een staat waarin euthanasie kan. Des te vreemder is het als projecten die deze beeldvorming kunnen bijstellen, van regeringswege niet op daadwerkelijke steun kunnen rekenen. Graag stel ik in deze context de volgende vragen aan de minister.

1. Als de minister van mening is, en terecht, dat een goede terminale zorgverlening gewenst is, moet er dan niet meer gebeuren dan alleen mooie en waarderende en door ons gewaardeerde woorden?

2. Waarom benut de minister niet de mogelijkheid om met behulp van de hospice-initiatieven de vraag naar levensbeëindigend handelen terug te dringen, in welke mate dan ook?

3. Op grond van welke ervaringen is de minister van oordeel dat reguliere voorzieningen, zoals ziekenhuizen, verpleeghuizen en verzorgingshuizen, hetzelfde bereiken of kunnen bereiken op het aspect

Van der Vlies

van de palliatieve zorgverlening aan terminale patiënten?

4. Wat is de inzet van de minister om de kennis en deskundigheid van zorgverleners op het aspect van palliatieve zorg te verbeteren? Is zij bereid te bevorderen dat hieraan in het medisch wetenschappelijk onderzoek en onderwijs een impuls wordt gegeven, zodat het genoemde aspect geïntegreerd wordt in de zorgopleidingen en zorgsector?

5. Kan de minister nu concreet aangeven wanneer de beleidsbrief de Kamer zal bereiken?

Minister **Borst-Eilers**: Mijnheer de voorzitter! Misschien is het goed, ook in het kader van de beantwoording van de andere vragen, om te beginnen met de beantwoording van de laatste vraag. De brief over palliatieve zorg, waarin ik al mijn ideeën en beleidsvoornemens daarover aan de Kamer voorleg, zal nog deze week de Kamer bereiken. Die is in een vergevorderde staat van afronding.

De eerste vraag van de heer Van der Vlies was: waarom alleen waarderende woorden en niet meer dan dat, als die goede terminale zorg dan zo gewenst is? Ik heb inderdaad waarderende woorden gesproken en ik zou dat op ieder moment weer willen doen en over de type zorg die binnen de hospicebeweging wordt verleend. Ik ben wel van mening dat zal ik ook in de beleidsbrief toelichten dat het, gelet op de structuur van de huidige gezondheidszorg en met het oog op de instellingen die wij voor zorgverlening hebben, beter zou zijn om het hospiceconcept, namelijk het in huiselijke sfeer verlenen van terminale zorg: een combinatie van goede, medische, verpleegkundige, psycho-sociale en pastorale zorg, aan te bieden in bestaande instellingen. De stichting Christelijke hospices Nederland heeft een twintigtal hospices, maar daarvan is een groot deel ondergebracht in bestaande verzorgingshuizen. In de beleidsbrief zal ik een aantal andere voorbeelden geven en daarbij laten zien tot welke realisatie men in verpleeghuizen en ziekenhuizen is gekomen. Ook zal ik laten zien welke rol de integrale kankercentra spelen. Naar mijn mening zou het dus goed zijn dit type zorgverlening te integreren in onze bestaande instellingen en niet

te stimuleren dat er weer een aparte groep categorale instellingen komt die zich alleen met dit type zorg bezighoudt. Ter voorbereiding van mijn beleidsstandpunt heb ik aan twee hospices een bezoek gebracht. Ik heb niets dan lof voor wat daar gebeurt, maar ik trof twee heel kleinschalige instellingen aan. Een ervan kon bijvoorbeeld vier patiënten herbergen en de ander een iets groter aantal. Als wij het ontstaan van dat soort kleinschalige instellingen gaan stimuleren, krijgen wij overal in het land zeer kleine verzorgingsinstellingen, terwijl onze verzorgings-, verpleeg- en ziekenhuizen een aantal lege bedden hebben en die instellingen zijn heel goed in staat om dit type zorg geïntegreerd te doen. Daarop is ook mijn beleid gericht.

De heer Van der Vlies vroeg voorts: op grond van welke informatie denkt de minister dat diezelfde zorg verleend kan worden? Ter wille van de tijd wil ik naar het gestelde in de beleidsbrief verwijzen. Zij zal de Kamer deze week bereiken. Nogmaals, in verzorgings-, verpleeg- en ziekenhuizen zijn units gecreëerd waar men dit werk voortreffelijk doet.

Of ik plannen heb het onderwijs en het onderzoek ter zake te verbeteren. Het antwoord daarop is volmondig ja. Ik vind dat zowel in de primaire opleiding als in de bij- en nascholing, maar ook op het punt van onderzoek naar en ontwikkeling van dit type zorg nog het nodige in Nederland te doen valt. Ik heb dan ook een reeks beleidsvoornemens in die richting. Ik wil het onderzoek ook duidelijk financieel gaan steunen.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter! Ik wil de minister graag dankzeggen voor haar antwoorden. Met name haar mededeling dat de beleidsbrief nog deze week komt, is wat verrassend. Mijn informatie tot nu toe wees iets anders uit. Maar goed, wij nemen hiervan met dankbaarheid kennis. Als ik geweten had dat de brief zo snel zou komen, had overwogen kunnen worden om die af te wachten. Nu we hier toch staan, wil ik het volgende nog aan de orde stellen.

De minister heeft aangegeven en dat had onze instemming dat de palliatieve zorg meer aantoonbaar en zichtbaar moet worden in de

samenleving en dat die ook verbeterd moet worden. Dat kan in de reguliere voorzieningen. Dat kan in aparte voorzieningen, hoe kleinschalig die ook zijn. Ze moeten wel op grond van een deugdelijke afspraak met de reguliere ziekenhuizen opereren.

Voorzitter! Ik dank de minister voor de mededeling, dat ook in de sfeer van onderzoek, onderwijs en opleiding steun gegeven zal worden. Maar kan dit ook betekenen dat de palliatieve zorg uiteindelijk een erkend specialisme wordt en wel in de wettelijke zin van het woord? Als dat het geval is, is immers sprake van integratie in de medische zorg als zodanig. Mij dunk dat we daar naartoe moeten, want de reguliere medische zorg richt zich op genezing en hier hebben wij het over een categorie van patiënten die die genezing, helaas, niet meer in het vooruitzicht heeft en die toch via pijnbestrijding en stervensbegeleiding op een zo goed mogelijke wijze hun laatste dagen kunnen beleven.

Minister **Borst-Eilers**: Mijnheer de voorzitter! Ik ben het helemaal met de heer Van der Vlies eens. Hij zegt namelijk, dat de kleinschalige voorzieningen misschien nog wel zouden kunnen blijven bestaan als zij goed bevallen, maar dat zij dan moeten samenwerken of afspraken moeten maken met een reguliere instelling. Ik vind zelfs dat men moet proberen om als het ware een buitenpost van de reguliere instelling te worden.

Ik heb het hospice in Vleuten bezocht. Daar was kort voor mijn bezoek een verpleegkundige van een academische ziekenhuis geweest om een aantal technische handelingen voor de verzorging van een patiënt te verrichten. Men had een standaardafpraak met het academisch ziekenhuis dat, als men dergelijke technologische hulp nodig had, men uit het ziekenhuis uitrukte om die hulp te verlenen. Als je al zo'n afspraak hebt, zou je misschien nog een stap verder kunnen gaan en kunnen proberen om een onderdeel van zo'n grotere instelling te worden. Ik denk dat je dan structureel toch steviger verankerd bent, terwijl je de kleinschaligheid van de ambiance kunt handhaven. Maar nogmaals, ook in een verpleeghuis of verzorgingshuis en niet te vergeten

